

SVIJET INTERNETA NA DLANU

***Sigurnost i
privatnost
na internetu***

Pozitivne i negativne strane novih medija

Neke od brojnih prednosti interneta i društvenih mreža su

- ✓ **druženje i razgovor s prijateljima**
- ✓ **razmjena fotografija i videozapisa**
- ✓ **pomaganje drugima**

- ✓ **rješavanje zadataka**
- ✓ **učenje**
- ✓ **informiranje o događajima**
- ✓ **zabava**

Kada si na internetu ili društvenim mrežama moraš paziti na:

- ✗ **elektroničko nasilje (cyberbullying)**
- ✗ **lažno predstavljanje/lažni profili**

- ✗ **krađu identiteta**
- ✗ **anonimnost**
- ✗ **ovisnost o internetu**
- ✗ **štetne sadržaje i zlonamjerne programe (viruse)**

Djeca na internetu u brojkama

Najkorištenija društvena mreža među djecom od 9 do 17 u Hrvatskoj je **Facebook**, dok se na drugom mjestu nalazi **Instagram**.

Više od 1/10 djece u dobi od 9 do 17 godina se u posljednjih godinu dana **susrelo uživo s osobom koju su upoznali na internetu**. To je napravilo svako četvrto dijete u dobi od 15 do 17 godina.

Gotovo svako treće dijete u dobi od 9 do 17 godina je u posljednjih godinu dana **komuniciralo na internetu s osobama koje nisu upoznali uživo**.

U proteklih godinu dana **više od polovice** djece u dobi od 9 do 17 godina primilo je **poruku koja ih je povrijedila ili bila neprimjerena**.

Svako četvrto dijete u dobi od 9 do 14 godina te **svako treće dijete** u dobi od 15 do 17 godina je u **potpunosti ili uglavnom zabrinuto za svoju privatnost** na internetu.

Više od trećine djece u dobi od 9 do 17 godina je u proteklih godinu dana **vidjelo fotografije ili video koji pokazuje seksualne radnje** ili ljude u spolnom odnosu, a da im to nije bila namjera.

ZANIMLJIVOSTI

U Kini danas postoji oko trideset klinika za liječenje ovisnosti o internetu.

Na društvenoj mreži YouTube svaki dan korisnici provedu ukupno više od milijardu sati gledajući video sadržaje.

Internet je star 10600* dana (*broj dana – 20. ožujka 2018.)

Izraz „surfati internetom“ izmislila je knjižničarka Jean Armour Polly 1992. godine.

Kraljica Elizabeta 1976. godine poslala je svoju prvu kraljevsku e-poruku.

Prvi YouTube video postavljen je 23. travnja 2005. s nazivom „Ja u zoološkom vrtu“ (engl. Me at the Zoo) i prikazivao je jednog od začetnika YouTubea, Jaweda Karima u Zoološkom vrtu u San Diegu.

Video pjesme Despacito (pjevači: Luis Fonsi i Daddy Yankee) najviše je pregledavana pjesma na YouTubeu s više od 5 milijardi pregleda.

Postoji više od 1,2 milijarde internetskih stranica, a najposjećenije su Google, YouTube i Facebook.

Na svijetu je trenutno gotovo 4 milijarde korisnika interneta i oko 5 milijardi korisnika mobilnog interneta.

Pravila lijepog ponašanja na internetu

- *Nije pristojno vrijeđati i koristiti pogrdne izraze pri dopisivanju preko interneta.*
- *Nije pristojno lažno se predstavljati i pisati lažne i neprovjerene informacije na internetu.*
- *Poruke koje su napisane velikim tiskanim slovima smatraju se vikanjem.*
- *Nije pristojno koristiti previše emotikona - naše raspoloženje može opisati i samo jedan ili dva emotikona.*
- *Ako na internet želite postaviti fotografiju svojih prijatelja, najprije ih pitajte što oni misle o tome.*
- *Ako ste na internetu našli fotografiju koja vam se sviđa i želite se njome koristiti, obavezno navedite izvor fotografije.*
- ***Na internetu nemojte činiti ništa što ne biste htjeli da netko učini vama.***

ZAŠTITA PRIVATNOSTI NA INTERNETU

Hoćete li potpunom strancu reći gdje živite, kada ste obično sami i gdje se nalazi rezervni ključ od ulaznih vrata? Vjerojatno nećete. **Zašto biste to onda rekli na internetu, gdje je sve javno i dostupno?**

Unosom osobnih podataka na internetu riskirate njihovu zlouporabu. Svi korisnici interneta namjerno ili nenamjerno ostavljaju određene osobne podatke koji potom postaju dostupni mnogima bez njihovog znanja. Privatnost može biti narušena:

- ➔ **putem računala kojim se koristite, najčešće krađom „kolačića“ koji unatoč bezazlenom imenu predstavljaju veliku opasnost,**
- ➔ **praćenjem vaših aktivnosti na internetu (npr. pretraživanje, podaci o trenutnoj lokaciji), jer pojmovi koje upisujete i podaci koje ostavljate govore ponešto o vama i vode do vas,**
- ➔ **prikupljanjem vaših osobnih podataka s internetskih poslužitelja koje koristite i koji od vas zahtijevaju osobne podatke (npr. Gmail, Facebook), ali vam pritom ne jamče sigurnost i zaštitu podataka.**

Potpuna privatnost na internetu nije moguća, ali odgovornim ponašanjem i uz malo truda možete pridonijeti tome da vaša privatnost ostane što je moguće više **samo vaša**.

Kako?

- ➔ **Ne morate odgovoriti na sva postavljena pitanja** prilikom izrade korisničkih računa, primjerice elektroničke pošte.
- ➔ **Budite oprezni s „kolačićima“** i dopustite njihovo prikupljanje samo za stranice koje posjećujete, a u internetskim preglednicima onemogućite da se kolačićima koriste i „treće strane“.
- ➔ **Izbrišite povijest pretraživanja** ako se računalom koriste i vama nepoznate osobe.
- ➔ **Lozinka bi trebala biti tajna**, neka tako i ostane.
- ➔ **Prespavajte i tek onda objavite**, jer fotografije i riječi koje objavite već u idućem trenutku mogu postati vlasništvo nekog drugog.
- ➔ **Odjavite se s internetskih profila nakon korištenja**, dovoljan je jedan klik mišem.
- ➔ **Posjećujte internetske stranice kojima vjerujete** i koristite antivirusne programe koji prepoznaju nesigurne stranice.
- ➔ **Pazite na što dajete pristanak i čitajte mala slova**, njima je najčešće napisano ono što morate pročitati.

Zaštita lozinki

Lozinke se često zaboravljaju, ali to nije najveći problem koji vam se može dogoditi. Puno je gore kada vašu lozinku ima netko drugi. Lozinke su često jedina prepreka koja vaše podatke štiti od zlouporabe.

Nevisno o tome radi li se o računu elektroničke pošte ili profilu na nekoj od društvenih mreža, najsigurnije je da ta kombinacija znakova, brojki i simbola ostane poznata samo vama.

ZAPAMTITE: Kako biste se zaštitili od hakerskih napada, koristite dugačke i pamtljive lozinke.

Postoje načini kako lozinku možete učiniti sigurnijom i dobro ju zaštititi. **Evo što biste trebali učiniti:**

- ➔ **Nemojte koristiti lozinke 12345 i slične,** nego budite kreativni.
- ➔ **Nemojte za lozinku koristiti imena kućnih ljubimaca i dragih osoba,** prejednostavno ih je razotkriti.
- ➔ **Kombinirajte velika i mala slova, simbole i brojke.**
- ➔ **Nemojte zapisivati lozinke,** ma koliko vam se to činilo dobrim potezom.
- ➔ **Nemojte dopustiti internetskom pregledniku da vam zapamti lozinku.**
- ➔ **Promijenite lozinke svakih mjesec dana,** uloženi trud se isplati.
- ➔ **Antivirusnim programom zaštitite svoje računalo od Keyloggera,** programa koji bilježi aktivnost na tipkovnici.
- ➔ **Nemojte koristiti istu lozinku za više korisničkih računa,** mogućnosti su neograničene s razlogom i mudro je imati drugačiju lozinku za svaki račun.

Elektroničko nasilje - CYBERBULLYING

Krađa lozinke

Nedopušteno objavljivanje fotografija

Lažno predstavljanje

Prijeteće poruke

Širenje uvredljivih komentara

Uznemiravanje

Napadi na privatnost

Grupe mržnje

Vrijeđanje

Uhođenje

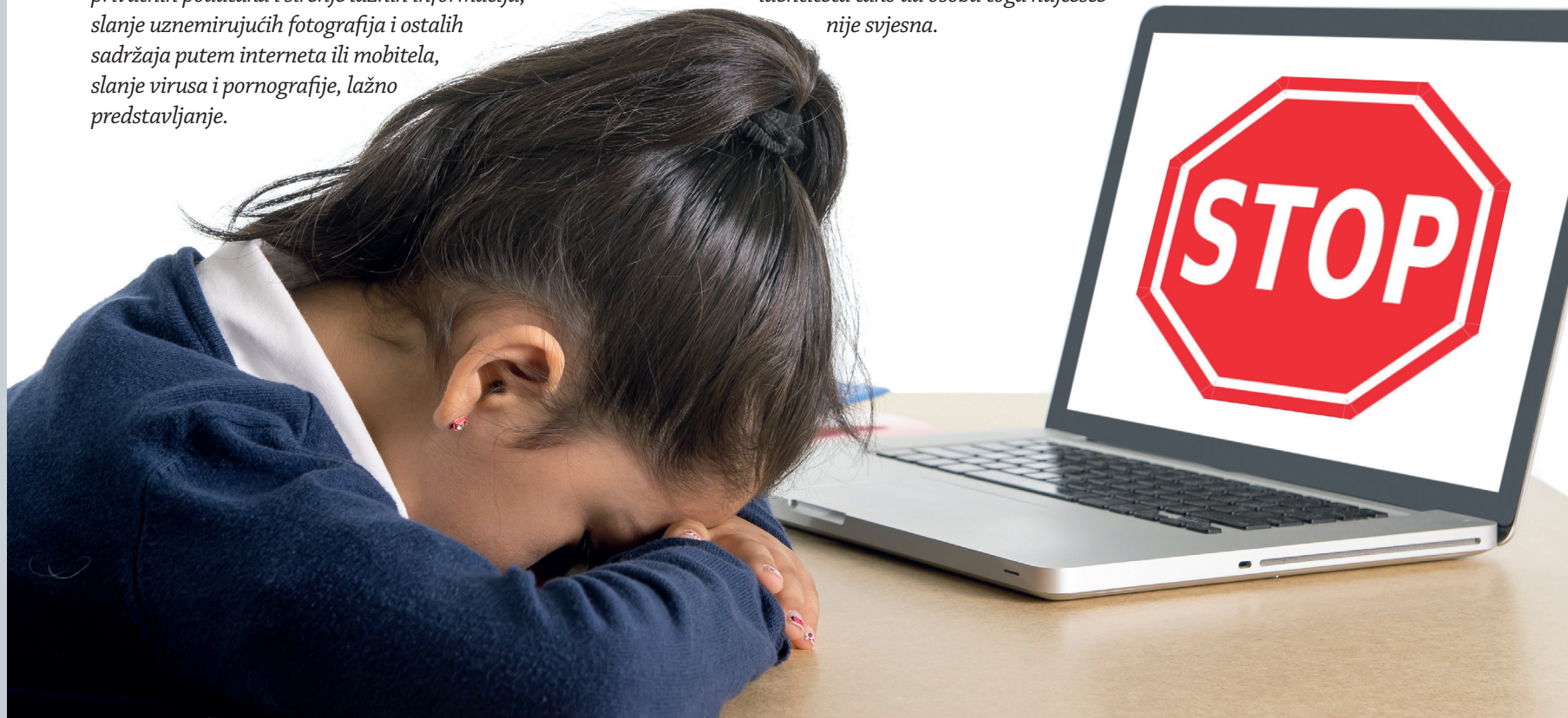
Svaka komunikacijska aktivnost koju pojedinac ili grupa koristi kako bi naštetili drugoj osobi napadajući je putem interneta ili mobilnog telefona.

BULLY

Nasilje putem novih medija - dva glavna načina

Izravan napad: slanje uznemirujućih poruka mobitelom, e-poštom ili putem chata, krađa ili namjerna promjena lozinke ili nadimka, objavljivanje privatnih podataka i širenje lažnih informacija, slanje uznemirujućih fotografija i ostalih sadržaja putem interneta ili mobitela, slanje virusa i pornografije, lažno predstavljanje.

Napad preko posrednika: počinitelj napada žrtvu preko treće osobe krađom njene lozinke i preuzimanja online identiteta tako da osoba toga najčešće nije svjesna.

Rječnik cyberbullying pojmova

Catfishing

otvaranje lažnih profila putem kojih napadač navodi drugu osobu na ljubavnu vezu putem interneta.

Cyber uhođenje

učestala radnja koja uključuje prijetnje i nanošenje štete nečijoj privatnosti.

Flaming

namjerno slanje agresivnih, uvredljivih i neprimjerenih poruka s ciljem poticanja online svađe i nasilja.

Grooming

mamljenje djece radi seksualnih potreba.

Happy slapping

grupa napada pojedinca, nasilje snima mobitelom ili kamerom i kasnije snimku objavljuje na internetu.

Malware

zlonamjerni programi koji mogu ugroziti računalo.

Phishing

prevara koja korisnika navodi na otkrivanje korisničkog imena i lozinke i upisivanje u krivotvorenu internetsku stranicu.

Sexting

slanje neprimjerenih seksualnih poruka i fotografija putem mobitela ili interneta.

Spam

neželjena elektronička pošta, najčešće u obliku reklama i lažnih oglasa koja može biti i opasna ako u sebi sadržava virus koji otvaranjem poruke može naštetiti računalu.

Trolling

namjerno učestalo širenje sarkastičnih komentara upućenih slučajno odabranoj osobi s ciljem izazivanja sukoba.

DRUŠTVENE MREŽE

Facebook

Najpopularnija
društvena mreža

Godina nastanka: 2004.

Osnivač: Mark Zuckerberg

Broj korisnika danas: više od 2 milijarde

Važno: Dobna granica za otvaranje profila na Facebooku je 13 godina

Zanimljivosti: Na Facebook se svake minute registrira 400 novih korisnika i ostavi 4 milijuna lajkova. Kada bi Facebook bio zemlja, po broju korisnika bio bi najveća zemlja na svijetu.

Snapchat

Godina osnutka: 2011.

Osnivači: Evan Spiegel, Bobby Murphy i Reggie Brown

Broj korisnika: više od 300 milijuna

Važno: Mobilna aplikacija pomoću koje možete slati videozapise i fotografije (snapove) koji će nestati deset sekundi nakon što ih pogleda osoba koja ih primi.

Zanimljivosti: Svakoga se dana stvori više od 400 milijuna Snapchat „priča“ (eng. stories).

YouTube

Godina osnutka: 2005.

Osnivači: Chad Hurley, Steve Chen, and Jawed Karim

Broj korisnika: Više od 1.57 milijardi

Važno: Prema pravilima korištenja, korisnici mogu postavljati svoje uratke i uratke za koje imaju dopuštenje vlasnika autorskih prava, a zabranjen su: pornografski sadržaji, nasilje, sadržaji koji podupiru kriminalne radnje, sadržaji čiji je cilj sramoćenje, klevetanje i reklamiranje.

Zanimljivosti: YouTube se koristi u 88 zemalja i može se upotrebljavati na 76 jezika, među kojima je i hrvatski. Putem mobitela u SAD-u dopire do više ljudi u dobi od 18 do 49 godina nego bilo koji televizijski program.

Twitter

Godina nastanka: 2006.

Osnivač: Jack Dorsey

Broj korisnika danas: više od 330 milijuna

Važno: Maksimalan broj znakova jednog tweeta je 280 znakova. Svaki korisnik temu o kojoj piše može označiti i znakom # (eng. hashtag) te se na taj način povezati sa svim korisnicima Twittera koji su pisali o toj temi

Zanimljivosti: Prvi pravi rekord dogodio se 2010. godine kada je zabilježeno čak 2940 tweetova u sekundi tijekom utakmice između Japana i Kameruna na Svjetskom nogometnom prvenstvu.

Instagram

Godina nastanka: 2010.

Osnivači: Kevin Sysrom i Mike Krieger

Broj korisnika danas: više od 800 milijuna

Važno: Instagram korisnicima omogućuje dijeljenje fotografija i videozapisa na koje mogu primijeniti i specijalizirani digitalni filter. Sve fotografije na Instagramu su u obliku kvadrata i podsjećaju na polaroidne fotografije.

Zanimljivosti: Facebook je kupio Instagram 2012. za jednu milijardu američkih dolara. Kada je Instagram uveo opciju objavljivanja video sadržaja, u prvih 24 sata objavljeno je više od 5 milijuna video zapisa.

Edmodo

Godina nastanka: 2008.

Osnivači: Nic Borg, Crystal Hutter i Jeff O'Hara

Broj korisnika: više od 75 milijuna

Važno: Koristi se za povezivanje učenika i učitelja kroz online suradnju.

Zanimljivosti: Edmodo je do danas osvojio čak šest nagrada među kojima je i nagrada za najbolju internetsku stranicu posvećenu obrazovanju.

Kako se zaštititi od elektroničkog nasilja?

***Ne ostavljajte svoje osobne podatke na internetu
– osobito adresu i broj mobitela.***

Lozinke čuvajte samo za sebe. Druge bi ih osobe mogle zloupotrijebiti.

Zaštitite svoj profil na društvenim mrežama. Postavke uredite tako da vaše fotografije, statuse i sve objave vide samo vaši prijatelji.

Ne objavljujte fotografije u neprimjerenim i seksualno eksplicitnim pozama te one fotografije zbog kojih bi vam jednog dana moglo biti neugodno. Također, ne šalžite takve fotografije putem chatova ili aplikacija, kako se one ne bi bez vašeg dopuštenja dijelile dalje.

Ne otvarajte poruke koje ste dobili od nepoznatih osoba ili s nepoznatih e-adresa. Ako dobijete takvu poruku, recite roditeljima.

Ako posjetite neku stranicu ili primite e-poruku koja vam se čini neprimjerna recite to svojim roditeljima ili drugoj odrasloj osobi od povjerenja.

Kako se zaštititi od elektroničkog nasilja?

Pazite s kim razgovarate na internetu. Ne prihvaćajte nepoznate ljude za prijatelje na društvenim mrežama. Nikad ne znate tko se krije iza tih profila i kakve ta osoba ima namjere.

Ne svađajte se preko društvenih mreža ili e-pošte.

Nikad nemojte ići sami na susret s osobom koju ste upoznali na internetu. Ako ta osoba insistira da dođete bez pratnje, nemojte otići na takav susret.

Ako netko od vas zatraži da učinite nešto što smatrate neprihvatljivim i zbog čega vam nije ugodno - recite roditeljima.

Ne objavljujte na internetu ono što ne želite da se zna jer sve što je objavljeno na internetu dostupno je svima.

Izbjegavajte koristiti „check-in” na društvenim mrežama i isključite opciju prikaza svoje lokacije na karti grada. Ako stalno označujete mjesta koja posjećujete i otkrivete svoju lokaciju, zlostavljači (predatori) lakše mogu doći do vas.

Što učiniti kada se dogodilo elektroničko nasilje?

- **Nemojte odgovarati na uvredljive i prijeteće poruke. Sačuvajte ih kao dokaz i pokažite roditeljima ili odrasloj osobi u koju imaš povjerenja. Isto vrijedi i za pozive. Na taj će način policija lakše pronaći i kazniti zlostavljača.**
- **Blokirajte broj s kojeg vam stižu neželjeni pozivi i poruke. Možete prijaviti i blokirati korisnike i na svim društvenim mrežama.**
- **Ako vas netko vrijeđa ili uznemiruje preko interneta (društvenih mreža) suzdržite se od komunikacije s tom osobom i ne odgovarajte na primljene uvrede.**
- **Ako vas netko vrijeđa ili vam prijeti preko interneta, recite to roditeljima, učiteljici, najboljem prijatelju ili prijateljici. Oni vam mogu pomoći. Nasilje možete prijaviti i policiji na Red Button - <https://redbutton.mup.hr/>.**
- **Ako postanete žrtva elektroničkog nasilja, ne krivite sebe, niste vi krivi za to što vam se događa, već vaš zlostavljač.**
- **Prijavite slučajeve elektroničkog nasilja nad drugom djecom ako saznaš za njih. Obavijestite o tome roditelje ili drugu odraslu osobu od povjerenja. Šutnjom podupirete nasilje.**

Kome se obratiti za pomoć?
Roditeljima i članovima obitelji
Učiteljima i stručnim suradnicima u školi
Odrasloj osobi od povjerenja
Policiji na 192 ili <https://redbutton.mup.hr/>
CSI hotline
Hrabri telefon

Kako su nastala Djeca medija?

Desetak mladih i angažiranih studenata komunikologije i novinarstva odlučilo je 2008. godine dati svoj doprinos medijskom opismenjavanju djece i mladih u svojoj zajednici. Danas okupljamo više od 100 mladih stručnjaka koji su u deset godina postojanja uspješno medijski opismenili više od 17.000 djece, mladih, školskih djelatnika i roditelja po cijeloj Hrvatskoj: u Zagrebu, Osijeku, Vukovaru, Vinkovcima, Karlovcu, Metkoviću, Splitu, Buzetu, Pazinu, Krapini, Križevcima, Ogulinu, Gospiću, Sisku, Velikoj Gorici i ostalim hrvatskim gradovima. Tri glavne aktivnosti kojima se bave Djeca medija su: edukativna predavanja i radionice, radijske emisije te društvene mreže i internetske stranice djecamedija.org i dkmk.hr. Za svoje su aktivnosti Djeca medija 2017. u konkurenciji s 50 projekata iz 15 zemalja Europske unije dobila posebnu nagradu Zaklade Evens, vodećega promotora medijske pismenosti u Europi, a 2015. godine nagrađeni su Posebnom Rektorovom nagradom koju svake godine najboljim studentskim projektima i znanstvenim radovima dodjeljuje rektor Sveučilišta u Zagrebu.

Edukativna interaktivna predavanja i radionice:

prilagođena djeci, mladima, roditeljima i školskim djelatnicima

- Cyberbullying – nasilje putem novih medija
- Kako se zaštititi od nasilja na Facebooku
- Odgojna i obrazovna uloga medija
- Utjecaj videoigara na djecu i mlade
- Senzacionalizam u medijima
- Medijski prikaz ljepote
- Mediji i oglašavanje
- Crtani filmovi

www.djecamedija.org

Društvene mreže (Facebook, Twitter, Instagram) i internetska stranica www.djecamedija.org

- Zanimljivi i poučni tekstovi o svijetu medija
- Publikacije i odgojno-obrazovne brošure
- Istraživanja i projekti
- Roditeljski kutak
- Dječji kutak
- ... i mnogi drugi zabavni i edukativni sadržaji na našem profilu na Facebooku – Djeca medija, Twitteru – [djeca_medija](https://twitter.com/djeca_medija), Instagramu i na internetskim stranicama www.djecamedija.org i dkmk.hr

Radijske emisije:

Radio Marija - emisija „Odgoj za ideale“

- Medijsko opismenjavanje
- Volontiranje i mladi
- Cjeloživotno učenje i medijska pismenost
- ...i mnoge druge teme poslušajte svake treće nedjelje u mjesecu na 96,4 ili 106,8 MHz

Znanstveno-istraživačke aktivnosti:

- Tematska sjednica „Medijska pismenost za sigurnost djece u svijetu medija i interneta“ u Hrvatskom saboru 2014. godine
- Organiziranje znanstvenog simpozija „Mediji i djeca“ 2012. i znanstvene konferencije „Medijski odgoj i zaštita dječjih prava“ 2017. godine
- Međunarodni projekti i istraživanja „EU Kids Online“ (2017.) i „Mind Over Media – Razmisli o medijima. Učinkovita analiza propagande“ (2018.)
- Tri okrugla stola o medijskoj pismenosti u Zagrebu 2016, 2017. i 2018.
- Sudjelovanje na međunarodnoj konferenciji „Media Meets Literacy“ 2017. godine u Sarajevu
- Edukativne brošure za djecu i mlade: „Dobrodošli u svijet interneta. Sigurni uz djecu medija“, „Mediji bez nasilja“, „Mediji (i) naši učitelji“, „Svijet interneta na dlanu“, „Kako prepoznati senzacionalizam u medijima“, „Čarobni (varljivi) svijet reklama“, „Svijet videoigara“, „Stereotipi i medijski prikazi ljepote. Kako mediji oblikuju naš pojam ljepoga?“ (2010. – 2018.)
- Priručnik s radnim listićima za roditelje, nastavnike i stručne suradnike „Obitelj i izazov novih medija“ (tri izdanja od 2016. do 2018.)
- Suradnja s EAVI-jem (European Association for Viewer's Interest) te adaptacija edukativnih crtanih filmova „Put u svijet medijske pismenosti“ i „Put u svijet medijske pismenosti II: Osviještenost – što radim?“
- Knjiga „Djeca medija – od marginalizacije do senzacije“ 2011. godine
- Stalna suradnja s Uredom pravobraniteljice za djecu i Maticom hrvatskom
- Međunarodna suradnja sa srodnim institucijama i projektima
- Suradnja i istraživanja na području medijskoga odgoja s različitim udrugama, posebno „Pragmom“ na projektu „Opiši me!“
- Suradnja s Agencijom za elektroničke medije, posebno na „Danima medijske pismenosti“ (2018.) i na „Preporukama za zaštitu djece i sigurno korištenje elektroničkih medija“ (2016.) Višekratno sudjelovanje na manifestaciji „Noć knjige“ u Zagrebu (2012. i 2018.), Osijeku (2012.) i Sisku (2013.)

Djeca medija u brojkama:

- Održali smo više od 750 predavanja i radionica za više od 17.000 djece, mladih, roditelja i školskih djelatnika.
- Emitirali smo više od 80 radijskih emisija na temu medijskog odgoja na Radio Mariji.
- Objavili smo više od 1000 priloga na službenim stranicama djecamedija.org i dknk.hr
- Naša Facebook stranica skupila je više od 4000 lajkova.
- Naš glavni projekt Djeca medija nagrađen je u konkurenciji 50 projekata iz Europske unije posebnom nagradom žirija Zaklade Evens za medijsko obrazovanje – EVENS PRIZE 2017.

Impressum:

Izdavač: Društvo za komunikacijsku i medijsku kulturu (DKMK),
Kordunska 1, 10 000 Zagreb
www.dknk.hr

Naklada: 750

Tisak: Markulin d.o.o.

Autori: Lana Ciboci, Maja Fistrić, Igor Kanižaj, Danijel Labaš, Ana Milas, Katarina Blažina Mukavec, Leali Osmančević i Vladimir Preselj

Lektura: Danijel Labaš

Dizajn i graf. priprema:

Andro Škerlj, Prsten d.o.o.

Urednici: Lana Ciboci, Igor

Kanižaj i Danijel Labaš

Tiskano uz potporu Ministarstva
znanosti i obrazovanja

Posjetite nas na...

- Internetska stranica:
www.djecamedija.org
- Djeca medija
- @djeca_medija
- @djecamedija

Pišite nam...

- E-pošta Društva za komunikacijsku i medijsku kulturu: info@dkmk.hr
- E-pošta projekta Djeca medija: info@djecamedija.org
- Adresa: Korčunjska 1, 10 000 Zagreb
- Predsjednik DKMK-a: izv. prof. dr. sc. Danijel Labaš,
potpredsjednici: dr. sc. Lana Ciboci i izv. prof. dr. sc. Igor Kanižaj